

Teatr w średniowieczu

- [Wprowadzenie](#)
- [Film](#)
- [Interaktywne ćwiczenia multimedialne](#)
- [Podsumowanie](#)
- [Słowniczek](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Wprowadzenie

Średniowiecze zwykło się określać mianem wieków ciemnych, by podkreślić jego cywilizacyjny regres. Warto jednak pamiętać, że mimo iż były to czasy epidemii, głodu i wojen, zaznaczyły się w historii rozwojem w wielu dziedzinach: nauce, sztuce, architekturze. Jednym z osiągnięć średniowiecza jest teatr. W tym okresie zaczęły powstawać nowe gatunki dramatyczne zarówno te o charakterze religijnym, jak i świeckim. Poznaj je!

Już wiesz

Przed zapoznaniem się z e-materiałem powinieneś znać:

- cechy teatru antycznego;
- literackie i ideowe wyznaczniki średniowiecza.

Nauczysz się

- wskażesz na niejednoznaczny charakter epoki średniowiecza;
- scharakteryzujesz najważniejsze gatunki teatru średniowiecznego (dramat liturgiczny, mirakl, moralitet, misterium, komedię elegijną, farsę);
- porównasz teatr średniowieczny z teatrem antycznym.

Film

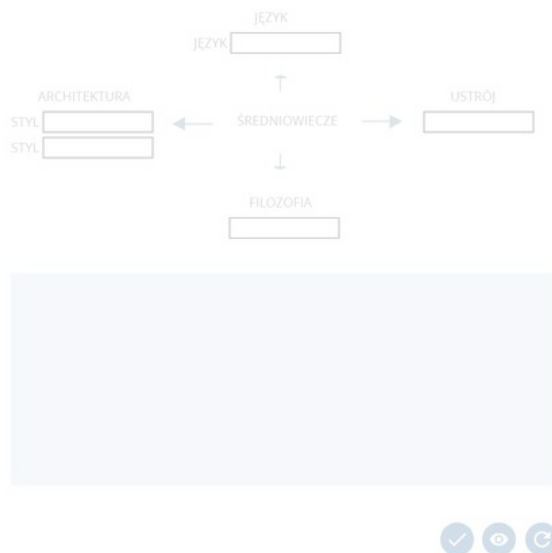
Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dl2lakDp7>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY-SA 2.0.

Interaktywne ćwiczenia multimedialne

Ćwiczenie 1

Uzupełnij mapę myśli dotyczącą średniowiecza.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DkMmx2Dz5>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY-SA 2.0.

Podsumowanie

Teatr średniowieczny nawiązywał początkowo do obrzędowości i religijności chrześcijańskiej. Pierwsze dramaty liturgiczne wystawiano w kościołach – rolę aktorów grali kapłani i wierni. Te widowiska były ściśle związane z kalendarzem kościelnym, stanowiły dodatek do liturgii danego dnia. Około XII w. teatr wyszedł na ulice – rynki i place miast, gdzie odgrywano nawiązujące do wydarzeń biblijnych misteria i mirakle ukazujące boską ingerencję w życie bohatera. Na użytek misteriów przygotowano scenę symultaniczną złożoną z pojedynczych scen – mansjonów. Pozwalało to na jednoczesne śledzenie różnych elementów widowiska.

W XII w. zaczęły powstawać świeckie gatunki teatralne. Przykładem jest moralitet o charakterze dydaktycznym, przedstawiający walkę przeciwstawnych wartości o duszę bohatera. Teatr pełnił też rolę rozrywkową. Komedia elegijne, komedia rybałtowska czy farsy grywane na jarmarkach, w karczmach i na placach charakteryzowały się niewysublimowanym humorem i płytką treścią, mającymi na celu rozbawienie publiczności. W Polsce popularnością cieszyły się dramaty liturgiczne, widowiska farsowo-satyryczne, a także odgrywane do dzisiaj misteria pasyjne i jasełka.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj poniższe zdania i zaznacz, czy są one prawdziwe, czy fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Teatr średniowieczny swoje źródła miał w religii katolickiej.	☐	☐
Intermedia, to krótkie, sentymentalne scenki.	☐	☐
W średniowieczu popularny był teatr lalkowy.	☐	☐

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Słowniczek

antyfona

(gr. przeciwgłos, naprzemienna odpowiedź) w liturgii chrześcijańskiej krótki tekst modlitewny śpiewany pomiędzy psalmami, hymnami, litaniami lub stanowiący odrębną modlitwę

dramat liturgiczny

rodzaj dramatu powstały w średniowieczu; ściśle związany z chrześcijańskim rokiem liturgicznym; wystawiany w kościołach jako dodatek do liturgii; aktorami byli kapłani i wierni; miał charakter dydaktyczny

everyman

(ang. każdy człowiek) bohater literacki, teatralny lub filmowy reprezentujący przeciętne i uniwersalne, pozbawiony siły sprawczej; częsta postać średniowiecznych moralitetów; o której duszę walczyły przeciwstawne wartości

farsa

(fr. farce) odmiana komedii bazująca na błahych konfliktach i humorystycznych scenach z elementami błazenady, karykatury, groteski; wyrosła w XII w. z intermediów; jej rozkwit przypada na XV–XVI w.; była związana z commedią dell'arte; wywarła też wpływ na późniejszą komedię

feudalizm

(łac. feudum - lenno) - system społeczno-gospodarczy obowiązujący w Europie w czasach średniowiecza, opierał się na zależności wasali od seniorów i chłopów od feudałów

histrion

(łac. histrio - aktor) - wędrowny aktor średniowieczny, prezentujący bezsłowne przedstawienia o charakterze satyrycznym, posługujący się gestem, ruchem (np. taniec), kostiumami itp.

intermedium

(łac. intermedius - środkowy) 1. utwór sceniczny odgrywany pomiędzy aktami sztuki; 2. w teatrze średniowiecznym: krótki utwór satyryczny grywany w przerwach widowiska religijnego; 3. muzyczny przerywnik o pogodnym charakterze, wykonywany między aktami sztuki lub opery

jasełka

widowisko przedstawiające wydarzenia związane z narodzeniem Jezusa

jokulator

(łac.) ludowy poeta i muzykant; opisujący w swoich utworach ciekawe i aktualne zdarzenia

mansjon

część sceny symultanicznej wykorzystywana przy wystawianiu sztuk średniowiecznych (głównie misterii) i renesansowych; reprezentowała ona miejsce akcji, np. pałac, jaskinię, sąd

mirakl

(fr. miracle – cud) – gatunek średniowiecznego dramatu religijnego; powstały w XII w.; jego głównym tematem były cudowne wydarzenia z życia świętych i męczenników oraz boskie ingerencje w życie prostych ludzi

misterium

(łac. mysterium – tajemnica, kult religijny) gatunek średniowiecznego dramatu religijnego, powstały w XIV w.; przedstawiał wydarzenia z Biblii lub z życia świętych i męczenników; jego odmianą jest wystawiane do czasów współczesnych misterium pasyjne o męce Jezusa Chrystusa

moralitet

(łac. moralitas – moralność) – średniowieczny utwór sceniczny z XII w.; jego tematem jest psychomachia, czyli walka upersonifikowanych, przeciwstawnych wartości o duszę bohatera

oficjum

(łac. officium) – widowisko o tematyce religijnej z czasów średniowiecza

psychomachia

średniowieczny motyw szczególnie obecny w moralitetach, przedstawiający walkę spersonifikowanych, przeciwstawnych wartości (np. Dobra i Zła) o duszę bohatera

scena symultaniczna

średniowieczna scena zbudowana z mansjonów, umożliwiająca jednoczesne śledzenie różnych wydarzeń widowiska

teocentryzm

(gr. theos – bóg i z łac. centrum – środek) – pogląd filozoficzny, według którego Bóg jest najwyższą wartością, przyczyną, ośrodkiem i celem wszystkiego, co istnieje

uniwersalizm średniowieczny

(łac. universalis – powszechny, ogólny) – jednolitość obowiązujących w całej Europie: języka, religii, ustroju, filozofii, stylów architektonicznych

Dla nauczyciela

Scenariusz

Autor

Learnetic

Temat zajęć

Teatr w średniowieczu

Grupa docelowa

Szkoła ponadgimnazjalna, klasa II/ szkoła ponadpodstawowa, klasa III

Ogólny cel kształcenia

Zapoznanie ucznia z najważniejszymi gatunkami teatru średniowiecznego.

Kształtowane kompetencje kluczowe

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z dnia

18.12.2006r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie

uczenia się przez całe życie

- Porozumiewanie się w języku ojczystym
- Świadomość i ekspresja kulturalna

Cele (szczegółowe) operacyjne

Uczniowie:

- omawiają charakter epoki średniowiecza,
- charakteryzują najważniejsze gatunki teatru średniowiecznego (dramat liturgiczny, mirakl, moralitet, misterium, komedię elegijną, farsę),

- opowiadają o doświadczeniach związanych z uczestniczeniem w Misteriach Męki Pańskiej,
- porównują teatr średniowieczny z teatrem antycznym.

Metody/techniki kształcenia

- metoda asymilacji wiedzy: pokaz filmu, wykład, wyszukiwanie informacji w internecie, dyskusja, prezentacja
- metoda samodzielnego dochodzenia do wiedzy: "burza mózgów"
- metoda praktyczna: ćwiczenia interaktywne

Formy pracy

- indywidualna
- grupowa
- zbiorowa

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Nauczyciel zapowiada temat lekcji *Teatr w średniowieczu*. Rozpoczyna od przypomnienia informacji o średniowieczu. W tym celu uczniowie rozwiązują ćwiczenie interaktywne nr 1. Następnie rozbudowują zaproponowaną w zadaniu mapę myśli.

Faza realizacyjna

1. Krótki wykład nauczyciela na temat epoki średniowiecza (chronologii, zróżnicowania - rozwój obok regresu).
2. Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy. Zespoły przygotowują się do dyskusji na temat *Średniowiecze - wieki ciemne?* Zadaniem jednej grupy jest znalezienie informacji wskazujących na regres w średniowieczu, a drugiej na rozwój. Uczniowie prezentują wyniki swojej pracy, wyciągają wnioski (Średniowiecze niesłusznie jest nazywane wiekami ciemnymi, gdyż w tym czasie doszło do rozwoju cywilizacyjnego). Rozwiązują ćwiczenie interaktywne nr 2.
3. Nauczyciel wyświetla film *Teatr w średniowieczu*.
4. Uczniowie przypominają najważniejsze cechy teatru antycznego (gatunki, zasady dotyczące sztuki aktorskiej, itp.). Wskazują, że z teatru antycznego wywodzi się teatr średniowieczny. Następnie nauczyciel ponownie dzieli uczniów na grupy. Na podstawie wiadomości zdobytych podczas oglądania filmu, własnej wiedzy i informacji

zaczepniętych z internetu jedna grupa wskazuje podobieństwa między teatrem antycznym a średniowiecznym, a druga skupia się na różnicach.

5. Uczniowie w grupach rozwijają informacje na temat jednego z omówionych gatunków teatru średniowiecznego (misterium, moralitetu, mirakla, farsy, komedii elegijnej). Przedstawiają je w formie prezentacji multimedialnej.
6. Uczniowie opowiadają o swoich doświadczeniach związanych z uczestniczeniem w misteriach i jasełkach. Do jakich utworów nawiązują te widowiska? Z czego wynika ich żywotność? Dlaczego inne gatunki średniowiecznego teatru nie przetrwały?

Faza podsumowująca

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne od 3 do 10. Odpowiedzi omawiają wspólnie z nauczycielem. Tworzą słownik najważniejszych pojęć poznanych w czasie lekcji.

Praca domowa

1. Na podstawie własnej wiedzy i informacji znalezionych w różnych źródłach napisz, czym różnią się współczesne misteria pasyjne od ich średniowiecznych odpowiedników?

Metryczka

Tytuł

Teatr w średniowieczu

Temat lekcji z e-podręcznika, do którego e-materiał się odnosi

Krótko o długiej epoce – średniowiecze

Przedmiot

Język polski

Etap edukacyjny

IV/szkoła ponadgimnazjalna, III/szkoła ponadpodstawowa

Podstawa programowa

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela.

1. Wstępne rozpoznanie, Uczeń

1) prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktu z dziełem sztuki;

2) określa problematykę utworu;

3. Interpretacja. Uczeń:

4) konfrontuje tekst literacki z innymi tekstami kultury np. plastycznymi, teatralnymi, filmowymi.

4. Wartości i wartościowanie. Uczeń:

2) dostrzega obecne w utworach

literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne;

Nowa podstawa programowa

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

4) określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie „katharsis” i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła;

5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

Kompetencje kluczowe

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z dnia

18.12.2006r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie

uczenia się przez całe życie

- Porozumiewanie się w języku ojczystym
- Świadomość i ekspresja kulturalna

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Uczniowie:

- omawiają charakter epoki średniowiecza,
- charakteryzują najważniejsze gatunki teatru średniowiecznego (dramat liturgiczny, mirakl, moralitet, misterium, komedię elegijną, farsę),
- opowiadają o doświadczeniach związanych z uczestnictwem w Misteriach Męki Pańskiej,
- porównują teatr średniowieczny z teatrem antycznym.

Powiązanie z e-podręcznikiem

<http://www.epodreczniki.pl/reader/c/131473/v/30/t/student-canon/m/j0000000BZB1v38>